

Adrian

MAXIM GRIGORIEV

ROMAN

ALBERT
BONNIERS
FÖRLAG

TIDIGARE UTGIVNING

Städer, 2014

Nu, 2016

Europa, 2021

Regnet, 2022

Albert Bonniers Förlag
Box 3159 | 103 63 Stockholm
www.albertbonniersforlag.se
info@albertbonniers.se

ISBN 978-91-0-080948-5
COPYRIGHT © Maxim Grigoriev, 2026
OMSLAG Nina Ulmaja
FÖRSTA TRYCKNINGEN
TRYCK ScandBook, EU 2026

DEL I

1.

TJUGOFYRA ÅR SENARE, på väg nerför trappan till Atlas, stannade Adrian vid räcket och såg ut över snön.

Det måste ha börjat snöa ögonblicket han gick in. Nu, på andra sidan portalen, föll snön över de röda och svarta tegeltaken, över parken, banvallen och viken. En svart bilruta av blottad asfalt blev på några sekunder vit igen. Invid en av portarna stod en övergiven rullator.

Det gick inte att säga någonting tydligt och bestämt.

Ur evighetens perspektiv är verkligheten en villkorssats.

Sanningen är en villkorssats, liksom sakförhållandet, en annans inre.

Allt försvinner, upplöst som ett mellanrum, i ett vitt intet.

Allt inom en faller, där man står.

Också man själv faller, har fallit, föll, upplöst i viktlost virvlande stoft, i ett vitt intet - - -

Några minuter senare kom snöfallet av sig.

Adrian gick långsamt nerför trappan, till den raka och breda Völundsgatan.

Sedan långsamt bort mot den lilla parken.

* * *

När Kristian träffade Adrian för tjugofyra år sedan var Adrian en undersätsig, atletisk tjugooråring.

Han kom gående emot Kristian där på gågatan i Sigtuna, inramad av turistbutikerna, klädd i jeans och förortsskjorta.

Kristian kände inte honom sedan tidigare, men förstod omedelbart att det var denna person Johannes hade pratat om.

Han hade dock inte nämnt hur besynnerligt bildskön Adrian var; det gjorde nästan ont att titta på honom. Ansiktet hade lyskraft. Ögonbrynen var tjocka, mjuka och mörka. De bruna ögonen kunde se svarta ut i ett visst ljus och gyllene i ett annat. Kroppen inleddes med en hals och en torso som kunde ha tillhört en forngrekisk staty av någon sexuellt utmanande yngling, fortsatte i ett par muskulösa höfter och korta men raka ben självsäkert dolda under jeansen och mynnade ut i två fötter i rena men billiga tygskor med gummisula. Ser ut som en sån som joggar, tänkte Kristian förvånat. Eller spelar någon villaområdessport som innebandy. Utövar en hälsosam idrott utan att låta sig fördummas.

Handskakningen var däremot oväntat sladdrig, len och lite våt. Kristian kände en vag oro, som hade han vidrört någonting oanständigt.

Också Adrians sätt att prata stod i stark kontrast till det första intrycket. Han log hela tiden: försynt, osäkert, skrämt. Johannes är en aning sen, sade han med en nervös röst och undvek Kristians blick. Vi har ju lite tid tills de öppnar. Skönt att ha lite buffert, eller hur. Det är så hemskt när man måste stressa? Eller hur? De kunde väl, kanske, slå sig ner på »fiket« här? Han tänkte gå in och beställa. Kaffe? Bara kaffe, inget mer? Svart? Inget socker? De hade goda biskvier här. En dammsugare? Säkert?

Kristian satte sig på den lilla uteserveringen mellan två gamla husgavlar och tittade på hur Adrian försvann in genom porten.

Det stod en fläkt, en grumling av augustiluftens runt Adrian. Håret var så svart. Har han något i håret, tänkte Kristian. Något slags hårmedel? Vad heter det, pomada?

En stund senare kom Adrian tillbaka med två tunna vita porslinskoppar.

Fint i solen, sade han.

Han ställde kopparna på bordet med en varsamhet som handlingen inte krävde: en framför Kristian och en framför den tomma stolen där han uppenbarligen ansåg att Johannes skulle sitta. Sedan försvann han igen och återkom med en kopp åt sig själv. Han satt ner försiktigt, sköt på sin stol en bit utan att resa sig, så att han hamnade i skuggan, skyfflade tre skedar socker i det lilla kaffet, rörde om.

Skönt att varva ner lite, sade han efter en stund, lutade sig tillbaka och såg sig runt oroligt.

Visst var det »mysigt«? Gillade Kristian »att fika«?

Därefter började han berätta om sitt lägenhetssökande med en låg, nästan ohörbar röst. Jo, nej, eller alltså, han hade satt upp lappar här och där, och så, men inte fått något svar. Eller jo, ett par svar hade han ju förstås fått, men det var nästan ett slags standardsvar, meddelanden vilka så att säga inte hade varit riktade till honom utan mer till något slags, allmän publik, till *mannen*, så att säga. Men för det mesta var det som att, ja, nej, han visste inte - - -

Kristian såg på honom utan att riktigt följa med i berättelsen.

Han hade också försökt med en sån här poetisk lapp, fortsatte Adrian, en sorts futuristiskt inspirerad poesi, men ingen hade svarat. Förstås. Han log sökande, för att förtydliga att han skämtade.

Så, sade Kristian för att byta ämne. Vad har du för förhållande till den store diktaren då?

Adrian skrattade till.

Ja men han hade nog, eller, ja, det var klart, något slags förhållande måste han ju ha till honom, eftersom man nu ändå var här och så.

Jag skriver ju också dikter, sade han efter en kort paus och tittade ner i bordet. Eller hur skulle han förklara, en enda dikt, egentligen, en ganska lång dikt han arbetat med sedan i fjol, eller »arbetat med« lät kanske lite högräddande ... Det var en sorts elegi, en ganska vemodig och lång ... text. (Här skulle en mer självkär men osäker person ha lutat sig tillbaka; en mer påstridigt självsäker natur lutat sig fram; Adrian förblev orörlig.) Mölna var naturligtvis en förebild. Även om det kanske inte var befogat att tala om förebilder i vanlig bemärkelse i det här fallet. Det var nog mer på sin plats att kalla det för en modell, en mönsterform. Om ens det. Det var ju mycket han inte gillade hos Ekelöf. Allt det tillkämpade och så, det oklara, det dunkla. Alla hänvisningar. Och det här bysanteriet han höll på med när han blev gammal. Han var ju som bäst när han var rättfram. Lampan sjunger ensam i ett hörn! Det var liksom det naturliga, det tydliga och det enkla som Adrian var ute efter. Det var åtminstone det som, hur skulle han säga ... Det handlade ju inte om att efterapa, eller, han menade inte riktigt så. Nu kanske det lät mer storslaget än vad det i själva verket var, utan det var mer att, hur skulle han säga det, förtätning, det handlade om förtätning.

Han fingrade på teskeden framför sig.

Det var väl vad all poesi handlade om, förstås, sade han. Förtätning. Det lät lite banalt att hävda någonting sådant, men samtidigt kunde han inte förklara närmare vad det betydde, vad man så att säga menade med ordet. Han kunde inte redogöra noggrannare än så. Det var ... förtätning (han tittade upp). Det var vad det var liksom. Jag vill tala klarspråk.

Johannes dök äntligen upp.

Kaffet som Adrian köpt åt honom hade hunnit kallna.

* * *

Utmed målarfjärden, på väg mot Sigtunastiftelsen, var det vindstilla och tyst. Ingenting rörde sig, utom en antydd, framtida kyla. Från fjärden drog det av den höst som var på väg att komma, och inne i den hösten fanns redan en vinter: en ännu ohörbar, men orubbligt förutbestämd ton långsamt groende i fjärran, som årstidsväxlingarnas tomma och grymma öde.

Det är det här som är struktur, sade Johannes. Man skulle kunna hävda att hösten är underförstådd. Det är alltid redan höst. *Immer schon*. Redan på våren är det höst.

Adrian nickade allvarligt. Han gick nära intill Kristian, och var noga med att inte överträda den vita linjen till cykelbanan. Deras axlar nuddade vid varandra ett par gånger.

Jag vet inte om jag känner igen mig själv i den verklighetsbeskrivningen, sade Kristian. På våren är det vår, tycker jag.

Några människor passerade förbi på dyra cyklar. En man med stram mun under vindslimmad hjälm kom farande med en blick full av föregripen irritation, kanske hat. Cykelklockan redo att ringa så fort en av bögarna där framme satte foten på fel sida om den vitmålade linjen.

Till sist kunde de gå till Ekelöfrummet. Kristian tittade på, medan Adrian provsatt fåtöljen med diktarens skrivbräde. Sedan pratade Adrian en stund vördnadsfullt med gubben som förevisat föremålet. Johannes granskade böckerna bakom glaset. Kristian stod uttråkad och iakttog Adrians hals, hår, skuldror.

Precis så här ska jag inreda mitt rum, sade Johannes när de var klara.

Adrian och Johannes gick ner till vattnet igen, medan Kristian skyndade till Märstabussen. Han satt och tittade på villorna genom fönstret, på skogen, på motorvägsmiljön; lättad, men också på något sätt tom, som om en märklig, meningslös brist uppstått inom honom. I två veckor tänkte

han fram och tillbaka på Adrian. Det var någonting med honom som inte gick ihop. Kristian kunde inte avgöra om han faktiskt tyckte om Adrian, eller om han tvärtom, redan efter de första minuterna där på uteserveringen, önskade livet ur honom.

* * *

När Adrian för första gången i sitt liv klev in på kafé Valand var det tyst, stilla och tomt i det stora, L-formade kaféet. Utmed panelklädda väggar stod teakbord med skinnklädda stolar. Ovanför hängde lampetter med röda skärmar. De tre eller fyra gästerna satt var för sig på behörigt avstånd från varandra och läste eller skrev. Alla rökte. Bakom lamellväggen satt Kristian och betraktade honom med ett leende, som om han föregrep ett skådespel.

På en pall i dörrposten till köket satt en krökt gammal man, som Adrian senare lärde känna som Stellan. När han fått syn på den nya kunden reste han sig mödosamt men kvickt, hasade fram till disken och halvskrek gällt med ett darrande finger pressat mot hörsnäckan: »KAFFE??«

Adrian nickade för att betona sitt ja. Medan gubben tillfredsställd vände sig om såg sig Adrian runt igen.

I mitten av lokalen, liksom på hedersplats, stod ett litet kvadratisk bord med dagstidningar och tidskrifter: Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter, Vi i Vasastan, Metro, Expressen och Der Spiegel. I montern vid ingången låg pyttesmå, torra och mycket dyra regentkakor. De låg på svarta eller grå metallfat bakom glaset, långt ifrån varandra, som dammiga smycken i någon bortglömd juvelerarbutik, och såg ut att ha legat där i årtal. Vissa hade en droppe röd, stelnad sylt i mitten.

Under tiden hade Stellan hasat sig bort mot väggen, där

de vita kaffekopparna stod uppradade. Han tog fram ett vitt fat och placerade det, mycket långsamt och med en darrande hand, på disken framför Adrian. Sedan tog han en servett från stapeln bredvid och lade det på fatet. Därefter vände han sig bort igen och hämtade en kopp och ställde den på fatet. Han vände sig bort en tredje gång, tog kaffekannen, hällde upp, ställde tillbaka.

Till sist såg han upp mot kunden, med fingret mot snäcken.

»MJÖLK??«

Adrian nickade igen.

Samma rörelse utfördes igen, nu med mjölkbringaren.

Sedan kaffeskeden och de två eventuella, enskilt förpackade sockerbitarna.

Adrian betalade och kom över till Kristians bord.

Fint det är här, sade han. Han hade inte känt till det här stället.

Han såg sig runt med en drömsk blick igen.

* * *

Lägenheten som de kunde få hyra, berättade Kristian, var en etta med kök i det vackra Atlasområdet borta vid Sankt Eriksplan. Den tillhörde Ulrike Klatte, en äldre kvinna med tyska rötter som han lärt känna här på kaféet. Hon brukade hjälpa till på eftermiddagarna och skulle komma strax. Hennes mor (ett snabbt ögonkast mot disken) hade kommit hit från Tyskland efter kriget. Ulrike hade växt upp i den där ettan och var vän, eller »väninna« som hon själv sade, till Magdalena. Magdalena var den som ägde och drev kaféet sedan 1954 tillsammans med sin man Stellan där borta. Stellan hör dåligt, så han opererar efter Ockhams rakkniv. Också Magdalena hade flytt kriget, men, som hon sa om sin hembygd, från »Westpreußen«.

Vad fint det är, upprepade Adrian.

Det är en etta, förklarade Kristian. Bara så att du vet.

Gasspis, sade Ulrike hotfullt när hon dök upp.

Det var en kortvuxen, lite fetlagd och butter kvinna som pratade med tungrots-r. Efter en snabb introduktion fick de två unga herrarna, som Ulrike trodde var ett par, följa med henne på en långsam promenad. »Adjö«, sade Stellan när de var på väg ut. De gick bort mot Odenplan, förbi Vasaparken, över Sankt Eriksplan och nerför de vackra trapporna till det höststilla Atlas. De stannade vid ett hus på Völundsgatan. Ulrike började makligt slå in koden, men porten slogs upp inifrån, och en kortklippt tjej i grön jacka försvann snabbt mot gräsplätten där nere, utan att titta upp mot dem.

Klatte låste upp ytterdörren till en plats Adrian drömt om under hela tonårstiden. En murken, varm doft av gammal lägenhet slog mot dem. Atlasettan visade sig vara av en typ där en barnfamilj brukat bo i gamla romaner, och i köket kunnat inhysa en kusin från landet. Den tragikomiskt stora, mörka tamburen – att kalla den för hall vore en förolämpning, varför man kom överens om att beteckna utrymmet som »kapprum« – ledde till ett sovrum – och ett gammalt kök. Planlösningen hade uppenbarligen aldrig ändrats sedan huset ritades, varför allting var på sin plats och bostaden ingav en känsla av ro och förtrolighet. Rummets väggar täcktes av tapeter med ett skirt, blånande blommönster. Allt var gult och varmt. Brädgolvet skyddades av en plastmatta som imiterade andra brädor i ett annat träslag. Det fanns ingen bokhylla, ingen ordentlig säng, bara en genomgrön utfällbar soffa, förvånansvärt hård både på utsidan och inuti, klädd i ett manchestertyg och vitnött på särskilt insuttna ställen. På väggen mittemot: en tjock-teve från sjuttitalet, med en duk på ovansidan, som på foton från Östtyskland. Vid fönstret:

en tillhörande fåtölj. I hörnet: ett massivt, oflyttbart kläds-
skåp.

Köksväggarna var gulmålade och vid det spröjsade köks-
fönstret med utsikt över gatan stod ett kvadratisk formica-
bord med tre stolar. På brädet vegeterade krokiga, seniga pe-
largoner i målade krukor jämte en radio. Det var uppenbart
att Ulrike, ensamboende hela livet, mestadels uppehållit sig i
köket, samt i soffan framför teven, och det var samtidigt svårt
att föreställa sig vad hon gjorde när hon uppehöll sig här i
detta halvsekel hon nu skulle lämna bakom sig. I samband
med att hon hyrde ut sin uråldriga hyresrätt hade hon plock-
at undan alla personliga tillhörigheter, tavlor och prydnads-
saker, och låst in dem i klädskaåpet, för att på så sätt liksom
städa undan sig själv. Det enda som fanns kvar, när de kom in
i lägenheten för andra gången några veckor senare, nu efter
att ha låst upp själva, var en tysk teateraffisch i köket, som
de först efter ytterligare några veckor insåg innehöll Klattes
namn i en av rollerna. Adrian trodde att hon hade plockat
undan allt för att bereda plats åt andra och inte tränga sig på.
I Kristians tolkning var hon rädd för att de två skulle förstöra
eller stjäla hennes pinaler.

Likväl var det som om hennes ande genomsyrade
bostaden, och i ännu högre grad kanske hennes mors ande,
som förmodligen var den som införskaffat möblemanget
och målat köksluckorna. Man tänker inte på det, sade Elena
långt senare till Adrian, men det hade funnits en tid, för inte
så himla länge sedan, då det var radikalt att inte gifta sig.
Det hade krävts ett besynnerligt mod, ungefär som det i dag
krävdes ett mod för att inte spara i fonder eller äga sin bostad.
Denna kvinna, Käte Klatte, numera död och begravnen, levde
vidare i den förvuxna, oansade pelargonen som sträckte sig
mot spröjsen, i de skira, genombrutna, rökgula spetsgardi-
nerna som inte tvättats på år och dar, i själva inomhusluften:

gamla element, gammal rök, gammalt matos och en gammal kvinnas ensamma kropp. Att stiga in i den här lägenheten, tänkte Adrian, var som att få en varm kram.

Utanför regnade det, snöade så småningom, folk kom hem och tände i köken, tågen gick, ett efter ett, ibland ett och ett, ibland omlott. Skatorna flög från fönsterbleck till fönsterbleck och landade i grenverket på pelarpoppeln i gathörnet. Tiden vändes inåt, i takt med hösten, och allting fick ett mjukt skimmer över sig, som sett genom ett vaselininsmetat UV-filter.

* * *

Från och med nu tillbringade de tre vännerna alla sina eftermiddagar på kaféet och Adrian blev intimt förtrogen med dess stilla vardagsliv.

Precis som vid första besöket var det tomt och tyst och de få som var på plats satt nästan alla för sig själva. Tiden gick långsamt och utan åthävor. Då och då reste sig Stellan från sin pall vid köksdörren, gick hasande över det blanka golvet av melerade svarta marmorplattor som han en gång låtit frakta från Italien, lämnade tillbaka en tidningsdel (det var mot reglerna att ta mer än en åt gången), hämtade en annan och skred hasande tillbaka till pallen. Då och då reste sig en av de ensamma gästerna, gick fram till disken och hämtade toalettnyckeln, försvann bort mot lokalens bortre ände där ett litet gallerförsatt fönster vette mot innergården, låste upp toaletten varpå en liten röd lampa tändes ovanför dörren, och lämnade efter att ha utträttat sina naturliga behov tillbaka nyckeln på samma vita fat med ett svagt klirrande ljud.

När Adrian satt där och läste eller skrev fick han en känsla av att många fler liknande, ingalunda hemliga men likväl dolda platser fanns runt om i den annars så ogästvänliga

staden: krogkällare, enmansantikvariat, lägenheter belamrade med dammiga böcker och konst, gamla bibliotek, arkiv, vindsrum. Platser där man läste, tänkte och skrev utan att känna sig misstänkliggjord. Där man satt och tittade ut över takåsarna eller gränden, och drömde. Platser han läst om i romaner, hos proletärförfattarna kanske, men redan då alltid i dåtid, och redan då i denna dåtid beskrivna som på väg att försvinna, saneras bort: dödsbundna, förfallssvulna, unkna.

Han och Johannes gjorde en lista över stadens antikvariat och avverkade dem ett efter ett; det var en lång lista. Adrian ville köpa allt av Ekelöf han kom åt, och blev varje gång lite förvånad över hur överkomliga förstautgåvorna visade sig vara. Johannes läste Peter Weiss, Thomas Mann, Alfred Döblin. När det var stängt på Valand träffades de på Ritorno, och när det var stängt där gick de till nattöppna fik, med torra mazariner och pratglada taxichaufförer, där de drack mer och mer kaffe trots att de snart skulle gå och lägga sig. De gick tillsammans, genom regnet och sedermera snön, och talade om vad de nyligen läst och vad de nyligen tänkt, utan att lägga märke till att skorna blivit genomblöta eller att blåsten torkat ut läpparna. De stod länge någonstans, i en stadsdel som inte var deras, vid långsidan till någon kyrka, och fortsatte prata. De satt på föreläsningar i litteraturhistoria, och antecknade, och talade sedan om sina anteckningar, och läste, och skrev, eller antecknade.

Staden, som så länge hade funnits i Adrians drömmar där han suttit vid sitt pojkrumsfönster i ett av de blå förorts- husen och tittat ut mot Vasastans takåsar, hade äntligen tagit emot honom. Den framstod nu varken som ogästvänlig eller skoningslös. Det var som att vara förälskad: i den stillastående, inpyrda, dävna tyngden som bara kunde uppstå i stenstäder. Genom sådana platser, tänkte han, genom sådana kaféer, lägenheter och antikvariat förenades Stockholm

med Paris och Berlin, med Helsingfors, Riga, Madrid och Sankt Petersburg, med Lissabon och Rom. Staden var en del av en gemensam inre värld som, hur skiftande den än kunde framträda i sina lokala uttryck, var omisskännligt europeisk. Den utsöndrade en svag, söt lukt av en åldrande kroppshydda, som kanske hade hyst osnygga åsikter en gång i tiden, bien sûr, rent av försökt utrota ett eller flera folkslag, claro que sí, nog aldrig fullt ut ångrat det heller, natürlich; den hade sålt vapen till den som ville köpa och sedan frenetiskt försökt stänga sina landsgränser, men den visste likafullt att sätta värde på Goethe utan att ha läst en enda rad av denne Goethe, utöver det där om att gräset är grönt medan teorin är grå, och vidmakthöll: visst ska vi ha jättebyggnader där vi förvarar bilder gjorda av en Caspar David Friedrich. De får gärna bekostas av lyxföretag.

Han skulle lära sig litteraturvetenskapen. Han skulle skriva en stor dikt. Han skulle bli förälskad i någon. Han skulle stå hemma i ett varmt och torrt rum, titta ut genom fönstret över det snöklädda kvarteret, med tåggrälsen, viken och Kungsholmens lysande rutor, medan en människofigur han väntat på skyndade framåtböjd genom snöyran, nerför traporna från Sankt Eriksplan, eller utmed Atlasmuren från Karlbergs station. Först ett avlägset mörkt streck mitt i allt det vita, sedan ett kärt ansikte som försvann in i porten, tog sig upp för den tunga trappan, steg in från kylan med några ögonblick av kvardröjande friskhet omkring sig, slet av sig den blöta halsduken, skakade av snön från ärmarna. Kroppsvärmen, bevarad inom den mörkgröna parkasjackan, blandades med tamburens torra. De skulle hälsa försynt, med ungdomligt förälskade leenden.

I denna värld bakom kulisserna, föreställde sig Adrian dessa senhöstdagar, i lå från blåsten och snön, i en liten sammanträngd hamn av värme omgiven av tomma isblå förorter

och svart barrskog, skulle man anförtro saker åt varandra. Man skulle lämna en del av sig själv i den andras vård. Man skulle vårda sorgfälligt det man delgetts, tillerkänts, skänkts. Detta skira, spröda förtroende, skrev Adrian där han satt på kaféet, var inte något som bara fanns till för en att plocka av; det var något som måste inrättas, ombesörjas och förtjänas i en aldrig skyndsam rörelse hos en människovärld mot en annan: ett tidsförtöjt närmande som kanhända tog årtal i anspråk, men som därigenom blev så grundligt, så grundläggande, så ogenomträngligt och så oomkullkasteligt – som malm – att det knöt de inbegripna människorna inpå varandra så hårt och nära att dessa band, inte längre beroende av tid som stannat och rum som upphört, aldrig mer kunde upplösas.

I denna förstulna, bräckliga stad, föreställde sig Adrian på den tiden, rådde värme och ömhet. Man var varsam med varandra, även i all sin bryskhet. Snålhet var en form av blyghet. Man handskades försiktigt med människor, med några få människor. Man höll av dem och man vinnlade sig om att visa dem förtroende och omsorg. Det fick ta sin tid och ske i den takt som det inre förloppet fordrade. I avskild ensamhet pysslade man om varandra med en blyg ömhet, som en yrkeshederlig skriftställare pysslar om meningsbyggnaden, eller en arkeolog samlar ihop sina krukskärvor. Om man någonsin råkade förskingra det anförtrodda ljuset blev man förlåten.

Ibland, tänkte Adrian där han stod och såg genom snön mot de gula fönsterrutorna där nere, lade man handen på sin väns axel, i några ögonblick, eller omfamnades rent av, om tillfället verkligen var gynnsamt, om omständigheterna var de rätta, om den ögonblickliga sinnesrörelsen verkligen krävde.

Han älskade att dessa romantiskt skimrande höstdagar gå

nerför trappan till Atlas, och dröja där, vid räcket, titta ner över gatan och tänka att det här var hans hem: en grop av sten med rutor av glas där fabriken en gång stått; där tusentals, tiotusentals uppehållit sig före honom, människor med känsloliv och intressen, en och annan teaterdirektör eller professor i litteraturvetenskap, samt några, om än inte så många, diktare och tänkare.

* * *

Första oktober dök Adrian upp i lägenheten med en näpen resväska på hjul och en sliten gråblå fjällrävenryggsäck. Kristian såg på hur han packade upp: omsorgsfullt vikta skjortor i olika ljusa färger, omsorgsfullt vikta jeans och chinos – från klädkedjor som H&M, Dressman, samt, visade det sig senare, hans favoritbutik: JC på Drottninggatan.

Han placerade ut tre gräddvita tjocka stearinljus på köksbordet. Han tillkännagav att han föredrog att arbeta på kvällar och nätter vid levande ljus. Med omsorg gränsande till kärlek ställde han upp ett tjugotal böcker på fönsterbrädet. Där fanns *Aniara*, som beundrades men stod oläst. I stället lästes, och reciterades, Stig Dagermans *Dagsedlar*, liksom Ann Jäderlunds *Kalender röd* och Nils Ferlin. Ferlin hade växt upp på Rörstrandsgatan, visste Kristian det? Bland den lilla samlingen fanns *En Mølne-elegi*, men också ett par böcker av Nils Åke Hasselmark som Kristian aldrig hört talas om, liksom en oläsbar bok från ett Umeåförlag av en viss Stefan Hammarén. *Mannen utan väg* – »mycket, mycket överskatad«. Lindegrens genitivmetaforer, förkunnade Johannes när han kom på besök, kunde lika gärna ha framställts av en slumpgenerator. Tacka vet jag Hammarén.

En gumdunkare! kunde Adrian utbrista där han satt och läste på Valand eller hemma i köket. Vad är det? En fågel? En

hustrumisshandlare? En arkaisk svensk metod att göra sig av med äldre? En musikgenre? Något slags verktyg?

Horväbel!

Torvknula!

Det fanns även en brandgul utgåva av den finlandssvenske språkvetaren Björn Collinders *Nya ordhandboken*, i vilken Adrian slog upp latinismer, samt, av samme författare: *Språket*.

Själv skrev Adrian på vanligt vitt utskriftspapper som han klippte på tvären till liggande A5-storlek och förvarade i en mapp. Varje kväll, efter en barnsligt tidig måltid, när mörkret lagt sig och människor kommit hem från kontorsjobben och tänt i fönstren mittemot, inleddes Adrians arbetssession.

Högtidligt lade han ut ett antal färdigskrivna lappar på köksbordet framför sig, i rätta rader, som en sorts patiens. Arbetet bestod i att han skyfflade om, skrev nya, eller skrev av de befintliga. Han gjorde aldrig ändringar, utan skrev en ny lapp varje gång han funnit det lämpligt eller nödvändigt att införa en omformulering eller rätta till ett melodiskt misslag (samma sak som ett metodisk misstag, skämtade han och Johannes på Valand). De gamla slängdes omedelbart efter att avskriften tillkommit. Inte sällan såg det ut som att Adrian skrev av för sakens skull.

Till detta drack Adrian bärnstensfärgat English break-fast-te, helst *Twinings*, i höga glas, populära på kaféer. Hos Ekelöf, sade han, drack man alltid te ur glas. Han lyssnade också gärna på mjuk, tillbakadragen och tekniskt slätstruken bakgrundsmusik av kvinnliga popsångerskor som Sophie Zelmani och Keren Ann. Musiken spelades på en anläggning som bestod av en portabel cd-spelare ansluten till två små grå datorhögtalare.

Att leva med Adrian, insåg Kristian, skulle innebära att underkasta sig en ansemlig mängd rutiner och regler, eller,

som han gärna kallade dem, »förfaranden«. Adrians uppro-
riska men djupt oroliga och vankelmodiga natur krävde att
han höll sin närmiljö under översikt. Eftersom Kristian nu-
mera ingick i denna närmiljö blev denne till föremål för ytlig
men genomgående granskning. Idealen var händelselöshet,
stillhet och förutsägbarhet. Det hette *arbetsro*.

Allt i den här bildsköne tråkmånsens liv, insåg Kristian,
kretsade kring papperslapparna. Adrian skulle skriva en
elegi. »Därför att vemodssången väsentligen var varats
egen flyktsång«. Därför att allting var *immer schon* till ända
innan det blev till. Allt som var skrivet, hävdade han där de
satt på Valand och bläddrade i tidningarna, var på sätt och
vis en elegi. Han uttalade »elegi« med ett hårt g; energi och
strategi däremot med skji, och han uttalade också sitt namn
som Addrian, vilket fick det att vända sig ut och in inom
Krisstian. Han betonade andra stavelsen i drycken renat
och uttalade atypisk med ett öppet a; träffade fel i accen-
ten ibland; varje gång han gick hemifrån läste han upp ett
mantra: »nycklar, plånbok / mobil, månadskort // nycklar,
mobil / plånbok, månadskort« varvid det sista ordet lät
som »månaskor«.

Dikten skulle inledas med raden: »Upprätt står tallen.«
Han arbetade vidare med en särskild allitterationskedja, för-
klarade han. Det fordrade mycket lirkande, kanske för myck-
et, för det var ju inte i det konstruerade han sökte välklängen,
utan i språkets »naturliga« uttrycksformer, utkristalliserade
genom århundraden av vardagsbruk. Det naturliga krävde
emellertid, eller föreföll åtminstone i Adrians utförande krä-
va, en anseelig mängd hantverksmässigt pillande.

Han var inte intresserad av antydna, dolda betydelser,
hade han förklarat den där eftermiddagen i Sigtuna. Av
paralleller och allusioner, metaforer och metonymier. Inget
sånt. Allt skulle vara uppenbart. Det skulle bli en kristallklar,

en klingande klar dikt. En dikt som talade klarspråk, som sade som det var och som kallade saker vid deras rätta namn. Han hade därför uppfunnit ett eget versmått. Det byggde på den spanska *redondillan* men var begränsat till tre orimma-
de versrader per strof och tillät ett växlande antal stavelser, »så att själva tystnaden, pausen, cesuren, blev både rim och taktslag«.

Kristian såg på med viss beundran, men också, åtminstone i början, öm ironi. Ömheten vädrades ur varje gång han hörde Zelmani från köket eller ytterligare en pretentiös ordlek mellan Adrian och Johannes. De höll på med sina lånord (»blond är ett lånord, Kristian«), sina latinismer, germanismer och gallicismer. De uttryckte sig så omständligt de förmådde och kallade varandra för »herr Öhman« och »herr Maroof«. Johannes hade kavaj på sig oavsett väder eller årstid. Adrian ansåg att en ofullständig mening var ett brott mot de mänskliga rättigheterna. »Hat mot lånord, Kristian, är verbal främlingsfientlighet.« »Hat mot latinismer, Kristian, är lutheransk katolikavsky.«

Kristian såg på hur Adrian satt där om kvällarna och skrev av sina papperslappar, framåtlutad men samtidigt märkligt rak i ryggen, själv på något sätt mättad och klar i konturerna. Upprätt sitter tallen, skojade han. Adrian log och återgick till sina lappar. Kristian tänkte på Adrians verk som en kropp, där de enskilda cellerna ständigt byttes ut, gjordes om, utan att helheten blev en annan. Ett »body of work«, en korpus. Adrian läste aldrig ur sin elegi eller lät Kristian läsa. Kristian var inte i stånd att bedöma dess litterära värde eller som det hette »intresse« och ytterligare ett årtionde senare »relevans«. Han försökte inte smygläsa heller. Dessa första år ifrågasatte han inte allvaret i projektet. Men han delade det inte.

Det är någon som lånat tredje bandet i *På spaning* och

vägrar lämna tillbaka det, klagade Adrian vid köksbordet. Dagen efter log han förläget och berättade – de stod i tamburen och tog på sig jackorna – att det visst hade varit han själv.

Själv hade Kristian börjat på litteraturvetenskapen mest för att han inte visste vad han skulle göra. Han hade tänkt sig att det skulle bli enkla poäng: lite böcker att läsa och sen prata lite. Säkert lika komplicerat som filmvetenskap eller brodyr. All den hängivenhet som Johannes och Adrian uppvisade för »dikten« och »litteraturteorin«, i synnerhet den tyska och den franska, eller som de sade, »kontinentala«, var honom väsensfrämmande. Han antog att den var delvis spelad, »postironisk« som Johannes kallade det. I slutänden ville man ju bara ha det lite mysigt. Kristian tyckte att man fick för mycket att läsa, att lärarna borde vara lite mer jordnära, och att det mesta av det de studerade i grunden varken var bättre eller sämre än en deckare. Han hoppade av efter en termin.

* * *

Adrian hade till skillnad från Kristian och Johannes vuxit upp i Stockholm, men han föreföll inte äga någon kunskap om staden. Kungliga Biblioteket låg enligt honom »på Östermalm någonstans«. Han kände inte till några barer eller bra och billiga restauranger (förutom en kinesisk buffé vid Hötorget dit de brukat åka med styvfadern Claudio som smugglade in en tvålitersflaska cola). Han förstod inte att man inte alltid måste ta tunnelbanan. Att göra en utflykt innebar för honom att promenera på Djurgården. »Stan« verkade för honom, liksom för så många från där han kom ifrån, bestå av långa lokaltrafikförbindelser till Drottninggatans detaljvaruhandel.

Han framstod därigenom som lika nyinflyttad som de

andra två. Kanske höll han sina hemliga kompisar helt för sig själv, som han gjorde med systrarna, skämtade Kristian med Johannes. Kanske ville han bryta med allt? Men varför inte flytta till en annan stad då? Själv hade Johannes barndoms-vänner kvar i Norrköping, men han var oundvikligen på väg bort från dem, och varje gång han kom hem blev det alltmer uppenbart att detta med att komma hem var en känslovilla.

Det är inte samma sak, sade Kristian. Han har verkligen inga kompisar.

Kristian förstod redan första dagen att Adrians atletiska yttre och österländska skönhet var sken. Det första intrycket från gågatan i Sigtuna, av en självsäker, vacker ung man, kanske med lite töntig smak, men ändå, hade skinrats så fort denne öppnat munnen. Han borde ha anat, sade han ibland till sig själv. Men det gjorde han ju, svarade han sig själv. Han visste, upprepade han, vad han gett sig in på.

Adrian var för det mesta tystlåten, förmodligen av blyghet. Han pratade mycket lågt, så lågt att Kristian hela tiden måste uppbåda all sin uppmärksamhet. Redan innan Adrian hunnit avsluta en mening brukade Kristian behöva kväva en gäspning. Förr eller senare gav han upp och slutade lyssna. Sedan kände han sig skyldig.

När Adrian emellertid väl kom i gång förvandlades han oförhappandes till en enmansorkester. Denna enahanda föreställning kunde spela och spela, utan åhörare eller mål, utan att någonsin tala till punkt, utan att någonsin knyta ihop alla trådar.

Att pyssla ihop all den omständliga information som Adrian förmedlade till sin närmaste omvärld var avtrubbande. Hobbyn förutsatte en nivå av omsorg och intresse som Kristian aldrig orkade uppbåda. Om man ställde en enkel fråga, om var han växt upp till exempel, började han alltid med en lång och samvetsgrann förklaring. Åtminstone till en

början väckte hans mjuka och låga röst välvilja. Han gjorde visserligen alltid misstaget att bli en aning för detaljerad i sin redogörelse: de hade bott högst upp i ett trevåningshus, och sedan på bottenvåningen till ett annat trevåningshus, och därefter i ett radhus, eller en »marklägenhet« var det ju egentligen, men med radhuskänsla, man hade liksom ingen ovanpå, och hans mamma tyckte om att påta i trädgården osv. Men sen hade de flyttat närmare stan – han nämnde inte förorten vid namn de första veckorna, som om han skämdes – och då hade de bott riktigt högt upp, och han hade en sån här så kallad utsikt, och hade ofta suttit där och tittat på utsikten. Det beror förstås på vad man menade med utsikt, inflikade han, för att han kanske då inte hade uppfattat det som att han tittat ut över »stan«, men han visste heller inte, tänkte han nu, vad han egentligen sett när han hade sett de där spåren och motorvägarna, eller snarare tvärtom, först motorvägarna och sen spåren. Det måste ju ha varit Norra länken då, och kanske delar av Karlbergs slott, även om han inte riktigt vetat vad det var och inte heller kunde dra sig till minnes någon bild av ett slott eller så. Det kanske bara var utkanter av Solna. Tomtebodan då förstås. Och Karolinska, vad det nu var. Det fanns något slags labyrintisk park där nere, mindes han. Och att han borde ha kunnat se Klara sjö, naturligtvis, men han hade inget riktigt minne av det. Konstigt egentligen, hur man liksom bara inte minns vissa saker, som torde ha varit uppenbara. Inte sant? På sommaren var dessutom träden i vägen, alltså när de fick löv och så. Han hade alltid trott att han tittade ut över Stockholm bara, sådär, i allmänhet, Stockholm liksom, utan att egentligen göra någon åtskillnad mellan olika stadsdelar och så - - -

Med allt detta hade man till en början kunnat ha overseende, även om det blev sömntyngande i längden. Men förr eller senare stötte Adrian i sin redogörelse på ett oöverkomligt

hinder. Kanske kunde han inte komma på ett för berättelsen ovidkommande personnamn. Kanske visste han inte hur han skulle förklara ett visst utländskt ord. Kanske blev han obehälsamt av något yttrande som kunde uppfattas avvisande eller ogynnsamt om en frånvarande tredje part. Kanske hade han avslöjat någonting alltför privat om sig själv? Eller, tvärtom, inte förmått framställa en bekännelse när han trott att åhöraren förväntat sig att bli anförtrodd?

Vänta, hade de bott på Liljevägen innan Vallmostigen? Han började tala liksom med sig själv, kretsade kring ämnet utan att se det i ögonen, vindlade ner sig i förknipnings-spiraler, kom med plötsliga invändningar mot vad han nyss påstått, målade in sig i meddelelsehörn och blev kvar där, skamsen och utan att våga titta upp.

Kristian satt där och kokade.

Det var som om Adrian aldrig tänkt på det han tvingades pressa fram, tänkte Kristian där han satt på sin säng med en öl i handen och betraktade sin rumskamrat. Det var som om Adrian aldrig någonsin *berättat någonting* dessförinnan. Denna form för informationsförmedling var liksom naturvidrig för honom, men nu, eftersom man bett honom, ville han göra det så samvetsgrant som möjligt, utföra uppgiften hederligt trots att den av honom själv upplevdes som en absurditet.

Han började därför om.

Detta ögonblick blev snabbt en sadomasochistisk njutning för Kristian. Om det skedde när de hade besök eller var med andra, i synnerhet någon eller några som inte redan kände Adrian, släppte Kristian alltid sin ordfamlande vän med blicken och såg mot deras förbryllade, irriterade, uttråkade eller överseende miner. Adrian tog nu nämligen tillbaka allt. Han började korrigera varje utsaga med »eller, kanske«, upprepade sig, famlade efter ord, såg sig om bland närvarande som

betraktade honom i väntan på att han skulle släppa ämnet eller låta någon annan komma till tals. Bristen på instämmande eller stöd i närmiljön gjorde Adrian skräckslagen. De förvåntansfulla, krävande leendena trängde sig på. Han såg ner i golvet eller bordet, sänkte rösten, mumlade, nästan viskade fram en rad ohörbarheter, kom av sig, var klar innan någon förstod att han var det, utan att ha nått fram till någon poäng.

Någon annan tog vid och man började tala om annat, medan Adrian satt där: avfärdad, utesluten, illa till mods.

Adrians »berättelser« var tunna röda trådar framdragna i realtid ur det inre livets oöverblickbara härva av ansikten, uppgifter och miljöer. Kristian fick aldrig någon klarhet i hur många systrar Adrian faktiskt hade, två, tre eller rent av fyra – trots att han träffade en av dem hemma hos Adrians mor Jelena i Helenelund, dit de ibland åkte för att, som Johannes sade, »undfägnas med aladåb och sockerhaltiga drycker«.

Jävlar, utbrast Kristian första gången, det är ju en riktig förort det här! Coolt!

Han förstod inte vilket gymnasium Adrian gått på, om han var född i Sverige eller hade flyttat hit som barn. Han begrep aldrig om Adrians biologiska far hade varit en chilennare eller en kurd och om styvfadern var kurd eller chilennare.

Det var ju kanske inte så att han brydde sig alltför mycket heller. Det enda han begrep var den ostillbara känsla han kände, om och om igen: känslan av längtan och känslan av törst, känslan av den där meningslösa brist och tomhet som uppstått hos honom redan på vägen hem från Sigtuna.

Han såg Adrian sova, med täcket uppdraget till hälften över ryggen.

Han såg honom med håret blött efter duschen och några vattendroppar på överarmen gå bort till köket i sina underkläder från H&M.

Han såg honom ligga i sängen och läsa sin Ekelöf. Adrians ansikte bakom boken, ena knät uppdraget, hans ansikte och axlar halvliggande framför en, under en i soffan.

Det var som väften i en atlasbindning; knappt synliga bindepunkter i någonting som saknades: handen i det mörka, släta håret; den blottade skuldran; den släta ryggen mot ens bröst.

Som någon ljusskygg, färglös varelse ur forntiden dvaldes det udda trycket någonstans djupt inom Kristian. Periodvis stilla och orörligt, och sedan plötsligt pockande, bitterljuvt, sorgset, som kluckandet i kärrmossan.

O, Adrian.

Kristian tänkte på den mjuka, blöta huden i armhålorna; de små sträva mörka hårstråna; den glänsande axeln.

Han ville ha honom.

Han ville äga honom.

Han ville blotta hans skuldror.

Han ville dra honom intill sig, bita i hans kraftiga nacke, dra i hans svarta hår.

Han ville gripa tag i hans axlar och ruska om honom.

Han ville omsluta honom med sin kropp. Han ville omslutas av honom, stängas in i honom som i ett ljuvligt, självförbrännande fängelse.

Skärp dig Adrian, ville han ryta.

För i helvete.

Han ville slå till honom.

Ge honom en ordentlig smocka.

Eller kanske bli slagen?

Hans öppna mun, hans spända hals, hans kvävande jag.

Han ville se honom. Han ville titta på honom och aldrig släppa honom med blicken. Han ville se detta lysande ansikte, denna glänsande ynglingatorso, dessa följsamma höfter. Han ville sluka honom med och i sin blick.

Ja, där låg han och läste sin jävla Ekelöf, den dumma jäveln.
Den ouhärdlige glädjedödaren. Den vackre tönten. Den
förbannade träkmånsen.

Den dumma jäveln.

Där låg han, lyckligt omedveten om allt som förtärde en
inifrån.

* * *

Dagarna på Völundsgatan kom snabbt att se alltmer likadana ut. De två vännerna satt ofta tysta, försjunkna i varsin bok, och emellanåt kunde Adrian, som börjat läsa igenom Reidar Eknerns utgåva av Ekelöfs *Skrifter* (1–6) titta upp, fånga Kristians uppmärksamhet, och läsa ett eller annat stycke:

Här tänds inga eldar
stäms ingen musik
En viskning går och går
och kommer aldrig fram
Ett knirkande av färjkarlsåran
hörs bortom vassen —
eller en and som pratar sig till sömns
eller en utdöd kornknarr.

Inte parat sig till sömns då?

Inget svar.

Fint.

»*Det finns inte något jag*«, utbrasts det i ett av styckena, och Adrian skrev av det på ett av sina pappersblad.

Adrians målbild, förstod Kristian, var ett innehållstomt liv, helt och hållet vigd åt lektyr och skriftställer.

När Adrian väl etablerat vänskapen med Johannes och

Kristian var han på något sätt färdig med all sin sociala nyfikenhet och ville inte träffa någon mer. En första förfest som Kristian försökte ordna blev inte misslyckad, men dämpad. Adrian satt där, skräckslagen, uppfylld av fasa, höll en av sina ohörbara monologer om något slags versmått och tystnade. När man gick vidare utan honom var det en lättnad.

Hans mörka men mjuka skönhet, hans mjuka läppar och buskiga ögonbryn, mörka ögon och släta hår, atletiska men samtidigt icke-hotfulla kropp drog till sig blick efter blick när de var ute på Metropolis, Babasonic och andra liknande ställen. Det var som om han var med i något popband. Om och om igen hände det att indietjejer kom fram till Adrian, inte sällan via Kristian eller Johannes, och gjorde närmanden. Adrian var inte medveten om effekten han hade på sin omgivning. Han viftade bort kvinna efter kvinna, förklarade att det var ett missförstånd, gjorde tydligt att han inte var intresserad, när Kristian visste att han var det. Flera gånger blev Kristian tvungen att förklara att hans vän inte alls var bög, eller inte alls så dryg som han framstod. Varför vill han inte ligga med mig, krävde en tysk utbytesstudent att få veta, och vägrade släppa ämnet. Flera gånger blev Kristian irriterad över att någon han själv haft ett öga till visade sig vara intresserad av den sippe österländske sötnosen.

När Kristian bjöd hem en tjej som han träffat på en studentfest hälsade Adrian välvilligt oförstående, som om det var en elektriker som kommit utan att ha blivit uppringd. Han ursäktade sig genast, redan i kapprummet, och började skyndsamt ta på sig skorna och ytterkläderna. Han skulle just »ut«. Det var fredag; också de två skulle ut så småningom, och när hon, kanske av ren artighet, kanske av till intet förpliktande nyfikenhet, frågade om vart han skulle, »vi kanske ses där«, inträffade ett av dessa hemska Adrian-ögonblick. Han såg på henne med fasa i ansiktet, som om hon just slagit

till honom, och drog sitt »ja, nej, alltså . . . Jag ska liksom bara . . . ut. Alltså ut och jag vet inte, gå ut liksom . . .«

Han kom tillbaka sent inpå småtimmarna, av frenetisk kylskåpsgenomsökning och våldsamma köksluckeslamrande att döma rasande hungrig. Kristian låtsades sova, och somnade.

Dagen efter satt Adrian i köket, förkyld, med en kopp kallnande kaffe och stirrade i morgontidningen. Hatet dricker kaffe. Kristian, började han, jag tänkte. Han förklarade att det eftersom det var en etta inte var »ändamålsenligt« att ta hem »kvinnor«. Han såg på Kristian med en blandning av osäkerhet och en första gnista av förakt. Man lade ut kumatetralyl under kastanjerna vid Atlastäppan. De blev bjudna på middag hos henne, ute i Nacka, där hon bodde ensam i en stor villa medan någon eller några som Kristian inte längre mindes var bortresta, och Adrian satt tyst halva kvällen och började sedan ingående redogöra för hur han hade uppfunnit tre kycklingrecept som han omväxlande tillagade. Kristian visste att det inte var sant. Dessa recept »innebar«, som han formulerade det, att köttet förblev saftigt: kyckling Camus, kyckling Sartre samt kyckling Levinas.

Kristian gjorde slut ett par månader senare.

Vi har det inte roligt ihop längre, svarade han på Adrians förvånade fråga.

Nej, du förstår inte. Det är viktigt för mig att man har det roligt tillsammans.

Ibland orkar jag inte med honom, sade Kristian till Johannes när de satt ensamma på Valand.

Vi är alla Adrian, svarade denne.

* * *

Stockholm var en dyr stad att leva i. Hyran som Klatte begärt för sin otidsenliga lägenhet var modernt marknadsmässig och motsvarade ungefär sjuttio procent av två studiemedel från CSN. Återstod fyra tusen kronor att leva på, för två personer. Eftersom de gärna åtminstone ett par gånger i månaden ville gå till Metropolis på Riddarholmen innebar det att minst ett tusen av dessa måste sättas undan. Återstod ett tusen kronor per månad per person för det dagliga kaffet på Valand (tjugo plus påtar), cigaretter och mat. En gång per vecka kunde man äta hos Adrians mor och få med sig lite matlådor. Adrian satt och nagelför matvarukedjornas reklamblad efter extrapriser. Ibland hade han med sig toalettpapper från universitetet. Han verkade trivas med denna fattigdom, som vore den en sorts utmaning, en självspäkning i ett högre, konstnärligt syfte.

Ibland steg vit rök från skorstenarna upp mot den isblå himlen. Om man varit ute några minuter kände man kylan i kinderna och hakan i uppmot en timme, och man kunde förnimma vinterluftens lukt också i den torra värmen inomhus. Man såg ut genom fönstret och kände den, såsom man senare redan i februari kände en vår som ännu inte skulle komma på ett par tre månader, men som förvandlade allting inom en till en ljuvlig fråga. Är inte varje människa en sådan fråga om sin egen framtid, antecknade Adrian på sin lapp. Han försökte beskriva denna lukt, som han inte bara förnam utan också på något sätt såg framför sig, som en nyans i vinterluften, men han förmådde det inte. Hans inre sträckte sig efter ett adjektiv, som han visste fanns, och som han visste måste ha att göra med själva molekylerna, men han fann inte ordet.

Kanske, tänkte Adrian där han satt på Valand, kunde de bli en ny Atlasliga. En ny sorts Clartégång.

Man vek ihop sig, skrev han, i denna växande kyla, som en A4 till A5, A6, A7. Tills endast en liten ohanterbar klump

återstod. När man i själva verket ville bli omskakad och urskakad, så att alla känslorna föll ur en som reklambladen ur en tidskrift.

En eller annan stammis tillkom på kaféet, en eller annan försvann.

Nya kunder rörde sig för mycket i lokalen; talade högt; begrep inte toalettnyckelsystemet; tog tidningarna och lät dem ligga på sina bord utan att läsa dem. Adrian och gubben möttes i sin lustfyllda irritation. De flesta återvände inte.

En gång såg Adrian hur en man stoppade nyckeln i fickan och försvann uppför gatan. »TOG HAN NYCKELN?» « kved Stellan och hasade efter. Några minuter senare var han tillbaka, med ett ångmoln runt sig, och gav Adrian ett barnsligt förtjust leende medan han lade tillbaka nyckeln på fatet.

Det lästes och skrevs, i tystnad, i blånande cigaretttrök. Samma människor kom vid ungefär samma tider, och gick efter ungefär samma mönster.

Från tid till annan satte sig Stellan ner vid Adrians bord och talade med honom en stund, med fingret på hörsnäckan. (Långt senare, under Adrians mest ensamma period i Salobreña, hände det att en gubbe skulle passera förbi honom mellan hyllorna på stormarknaden vid havsbrynet, och lade i förbipasserande snabbt en hand på dennes axel, med en ömhet och värme som fick Adrian att trycka tillbaka tårarna.)

Innan jag kom till Sverige, berättade Magdalena, fick jag jobba i ett amerikanskt militärläger efter krigsslutet. Där fick jag tvätta pissoarerna. Med mina bara händer. Och sen här i stan, ja du, då fick man viska när man pratade tyska på bussen.

Jag var en ung och vacker flicka då, men vi kom undan, tack och lov. För när Röda armén kom var det inte roligt för någon. Det kan jag tala om för er. Hemskt var det, och vilka hemska historier har man inte hört.

Ibland kunde man se en hare springa mitt på Atlasgatan. Molnklara förmiddagar sken solen in genom köksfönstret och uppenbarade vita rinnspår på glasrutorna. Flygplan landade på Bromma. Adrian kunde sitta länge vid köksbordet och titta ut på fasaderna mittemot, stundvis utan att tänka på någonting. Han kunde betrakta ockrafärgerna på stenhusen och känna hur stillastående, ofattbart orörliga byggnaderna var mitt i all väderlek, framväxt och tillväxt. Han kunde iaktta de orimliga, oförnuftiga, nästan självskadebeteendeliknande vindlingarna i Klattes vildvuxna pelargoner, som han kände mycket ångest inför eftersom han inte begrep hur de skulle vattnas.

Adrian köpte en restaurangfälig vinröd bordsduk. Med ett teatraliskt ryck placerades den över Klattes vaxduk med dess små missfärgningar och skärspår från smörknivar. Han satte fram porslinet mycket noggrant, i perfekta linjer och symmetriska arrangemang, och han dukade av lika noggrant och saktmodigt.

Han insisterade på att laga all mat, och han gjorde det länge och omständligt, med så billiga ingredienser som möjligt. Kristian älskade att handla på 7-Eleven, för att han tyckte att det kändes så *urbant*. Adrian satte däremot aldrig sin fot där, om det inte var för att köpa en korv på natten. Om Kristian någon gång kom hem med en stenugnspizza från pizzerian på Atlasgatan framkallade det oförståelse hos Adrian, närmast förakt. Sådana kvällar betedde han sig som om han utsatts för ett svek och därefter förlåtit det.

Han bakade bagels i gasugnen. Han gjorde bearnaise, som skar sig. Han rullade köttbullar och lade in saltgurka. När han kokade spaghetti bröt han dem alltid itu. De flesta recepten kom från en sjuttiotalskokbok utan bilder – *Den fattige gastronom – till bords med Ellen Hesthaug*. Festmat innebar för Adrian att man åt kött, gärna fläskkarré. Han var inte medveten om

att den skurna bearnaisen framkallade ett utbyte av småleenden mellan Kristian och Johannes, som bjöds på middag varje fredag, eller att - - -

De drack konjak och spelade schack. De gick ut på balkongen som vette mot innergården och rökte pipa eller cigaretter. De sprätte i väg fimparna och de flög ner i vida bågar och landade i det grå gruset. De tittade på Kvinno-fängelset på Klattes gamla teve som tog in tre kanaler. De läste morgontidningar. Ville Kristian inte gå och se *Gladiator* i helgen? Den hade fått mycket bra recensioner.

Johannes flyttade in på Norra Stationsgatan, och Adrian hjälpte till att måla studenttettan i olivgrönt. Han stod där i fönstret och såg ut över motorvägsviadukterna mot Solna, mot de nordvästra förorterna där han vuxit upp, dit han aldrig mer ville återvända, dit han aldrig mer skulle återvända. Det hade snöat under eftermiddagen: stilla och skirt till en början, som ett mjukt dallrande ljus genom det allt blåare avståndet. Staden stannade upp. Sedan framträdde ljustrianglar framför bilarna. Han gick tillbaka till Atlas, genom en iskall, kristallklar senhöstkväll, lyssnade på sin ofarliga musik i hörlurarna, och drömde sina litteraturdömmar, lycklig över att ha en vän som bett honom om en tjänst. Fönstren färgade snöfallet citrongult; lyktorna gav de tre gatorna, försjunkna i fabriksgruppen, inramad av vatten och metall, en morotsaktig matthet.

* * *

På senhöstkvällarna gick Adrian ibland ner till den lilla eftersatta parken vid järnvägsspåren och satt där en stund. Bakom honom släcktes det i fönstren, ett efter ett. En stillhet inträdde, där nästan ingenting kunde hända, och samtidigt nästan lite vad som helst. Tågen gick. Ibland gick flera tåg samtidigt, omlott, det ena om det andra. Ibland gick det ena tågsättet

snabbare och det andra långsammare. Och det blev tyst igen. Sedan kom ett tåg till, och ytterligare ett. Uppe på bron slamrade tunnelbanevagnarna. Framför bänken stod två gungor, som ingen någonsin gungade i, och en förstenad sandlåda med något som var mer grus än sand. Ibland kom en man ut och rastade en pudel, men hälsade aldrig.

Nu småregnade det. Det var mörkt ute. Adrian kom ut från porten och svängde mot Atlastäppan. I det lösa regnet singlar enstaka snöflingor, ständigt förbifallna små vita streck som blänkte till och smälte. Det snöblandade regnet var glest och föll ömt, strök en över ansiktet.

Adrian hade inte tänkt gå till parken i detta väder, utan snarare runt kvarteren och sedan hem igen. När han på håll såg att en av bänkarna var upptagen blev han ändå besviken. Någon satt där helt stilla, med den pälsbrämde luvan på den mörkgröna vinterjackan uppdragen, med ryggen mot husen och ansiktet mot tågspåren. Hon satt i ströregnet precis tre åttondelar in från bänkens högra kant, omgiven av en öm tystnad, medan enstaka snöflingor blänkte till i gatlykteljuset och upphörde.

Detta var den första bilden som präntades in i honom: en bild av betydelse och vikt. Han kunde inte se ansiktet, men han hade en underlig känsla av igenkänning. Det var ingenting bekant med gestalten eller med jackan hon hade på sig. I grunden var det över huvud taget ingenting särskilt, annat än att någon satt på en bänk som förmodligen var blöt, i ett väder då man vanligtvis inte satt på bänkar om man inte saknade val eller var dyster till sinnes.

Samtidigt pockade känslan på intellektuell bekräftelse. Den struntade i allt det utvändiga och framhärdade i att det fanns någon outgrundlig likhet mellan den gestalt som satt där framme på den gröna bänken, i småregnet och enstaka halvsmälta snöstreck, med ryggen mot honom, och

någonting förborgat i hans inre. Det var en igenkänning som inte hade något att göra med yttre kännetecken: en undran, kanske, en svävande uppmaning, en fråga som vägrade kännas vid ett enkelt och rättframt svar.

Kanske var det helt enkelt platsen. Hon hade satt sig precis där han alltid brukade sitta. Var det, skrev han på en av sina lappar femton år senare, mig själv jag igenkände? När han såg henne sitta där på bänken i regnet och snön, helt stilla i senhösttystnaden, såg han kanske också, och kanske också för första gången, hur han själv tedde sig för andra, där han ibland satt på samma plats, med luvan uppdragen, och tittade ut i intet? Han hade tänkt att det var lite romantiskt, på något sätt nästan en motståndshandling: att sitta ensam på en bänk i det förgångna. Men från blickpunkten för det samhälle som omgav honom och avkrävde samarbete, från den röriga position varifrån han nu närmade sig det utmanande stillaståendet, framstod den sittande som ömklig och nästan lite oroväckande. Vem sitter ensam på en bänk mitt i regnet, frågade samhället, om man nu inte är ute efter sällskap? Bara den, svarade det, som inte har någonstans att gå. Bara den, svarade det några år senare, som har något skumt för sig. Bara den, svarade det när ytterligare några år gått, som inte hör hemma här.

I samma stund som han passerade henne vände hon sig om och tittade mot honom. Han fick en oresonlig lust att anförtro henne någonting, kände en överraskade glädje över att dela med sig.

Hon såg faktiskt lite ut som en av hans systrar, men hade kortklippt hår. Det visade sig att hon knappt talade svenska. De ord hon kände till uttalade hon med en fyrkantig, vass brytning med många nasaler. Hon hade inget »ypelhåstistång«. Hon var här med sin mor. Hon skulle vidare till Bråma, visste han hur hon skulle komma dit?

Jelena hade aldrig lärt Adrian någon ryska, för att inte tala

om ukrainska. Samtalet fortsatte därför på en engelska som inte var smickrande för någon av dem, men vars karghet också gjorde att man kunde lämna därhän livets stora mellanfält och gå direkt från kallprat till väsentligheter. Hennes var dov och lite aggressiv, som alla östeuropéers, med ett avfärdande slutfall. Tonaccenterna gav hans engelska meningar en lite förvriden melodi, och även om han hade bemästrat »th« lyckades han varken nu eller senare frambringa skillnaden mellan z och s eller mellan chip och ship. Han talade därutöver ännu långsammare, vilket fick honom att verka stel och dum. Elena tyckte att han var lite som de andra: försiktig, undvikande, lite lömsk. Det tär på ens själsliga förråd, skrev Adrian till Johannes långt senare, att i årtal nödgas uttala varje fråga med en stigande melodi, medan allting invärtes bara vill tala platt och slippa extraorden.

* * *

Kanske hade han redan sett henne någonstans. Kanske, flera gånger dessutom, hade hon redan sett honom. Innan texten blir till, skriver Jean Starobinsky, vars bok om Rousseau sedermera kunde hittas såväl hos Johannes som hos Adrian, har ett blickarnas möte redan ägt rum.

Det måste ju vara så, skrev han några år senare till Johannes, att han redan tidigare hade sett henne någonstans i stan eller i kvarteret, utan att ha blivit varse henne. Hon städade hos den där mannen som bodde på bottenvåningen, visade det sig. I annat fall var hennes närvaro oförklarlig. Hennes gestalt kunde ha bokförts i minnet utan att det så kallade jaget uppfattade det, skrev han, och när han senare fick syn på henne där hon satt på bänken, på hans bänk, det vill säga, när hans medvetande blev uppmärksammat på henne av ett eller annat förlopp i hans inre, uppstod

känslan av obestämd återerinring. Det var som om någon till synes verklighetsfrämmande kunskap inom honom blev erfarenhetsmässigt bekräftad. Det väckte tillfredsställelse, men också förvåning. Kanske rent av misstänksamhet. Det är möjligt att det var just därför som han, som han skrev, »fick syn på henne«, det vill säga, att det var just minnet av att ha sett henne tidigare som fick hans uppmärksamhet att dras mot henne igen - - -

Kanske var det denna skira och lystra förnimmelse, skrev han, som knuffade ut honom framför henne, som ett trumpet barn på en skolscen, ovan och oförberedd.

De träffades ytterligare fyra gånger vid samma bänk, innan Elena lämnade Sverige. Hennes mor hade en »väninna« i Tyskland, som menade sig kunna lirka in dem i landet. De skulle flytta innan jul.

De hakade i varandra på ett obekvämt sätt. Elena uppfattade det som att hon översatte sig själv i en bearbetning med en framväxande och alltmer oroande insikt om att det kanske (ännu) inte fanns mycket att översätta. Det gjorde henne lite misstänksam mot Adrian. Han lockade fram någon särskild tomhet hos henne, tyckte hon, en brist hon dittills inte uppmärksammat. Kanske var det hans tomhet. Åtskilligt av vad hon hade uppfattat som viktigt »i livet« framstod när hon försökte berätta det för honom som barnsligt. Hans uppriktiga uppmärksamhet såg spelad ut. Ofrivilligt höjde hon rösten och blev mer frispråkig.

Men hon kände, från allra första början, från det ögonblick då han tornade upp sig där framför henne vid bänken i Atlas, ett torftigt begär som inte gick att gömma undan eller förneka. Det var en ögonblicklig, oförklarlig åtrå som hon aldrig tidigare hade erfarit. Mot hennes vilja fick denna atavistiska inre rest henne att göra sig till och säga saker som antingen var tvetydiga eller direkt vulgära. Hon berättade,

helt oväntat för sig själv, om de sexuella inviter som mannen på bottenvåningen av Adrians hus hade gjort, och hon gjorde det med en sådan världsvana och avfärdande ironi att hon senare skämdes ursinnigt. Hon drog rasistiska skämt om folkslag hon aldrig hade mött. När det visade sig att Adrian kände till Juliette Greco, men inte Barbara, gjorde hon en stor sak av det och skrattade ut honom.

De gick långsamt mot Karlbergs station och alldeles under bron, vid Atlasmuren, stannade de upp. Elena drog ner sin huva och såg på Adrian. Hans ansikte, med len, glänsande hy och klara drag, uttryckte en förtäta, men sölande förberedelse.

De kysstes i en kall, vattnig kyss som påminde henne om hur hon som barn åt nysnö, samlad till en boll mellan kalla händer dragna längs farstusteget till mormors stuga.

Det blåste i deras ansikten.

Han sade någonting som han uppenbarligen hade tänkt ut i förväg.

Hon gick vidare mot stationen, med blandade känslor.

* * *

Vissa dagar, när de två var för sig själva i den gamla, tystlåtna lägenheten, när Kristian inte behövde vara generad för sin rumskompis, när han underordnade sig dennes livsföring och fogade sig i dennes upplägg, infann sig en stark ömhet hos honom. Han kunde inte slita sin blick från Adrian. Han ville plötsligt ingenting mer, ingenting alls: bara titta på honom, där han låg i sängen i sin ände av rummet, eller satt och skrev sina lappar i köket. Det var som att andas in det synliga. Att uppta allting i en enda djup inandning: dessa mättade bilder av Adrian, klädd och avklädd, rörlig och orörlig.

Vinternätternas tystnad var sträng. Det var kallt. Bakom

staketet for tågen, ett efter ett. Tunnelbanan och tågen var det enda som genomborrade den annars iskalla tystnaden. Vattnet i Barnhusviken var svart och stilla.

Uppe på vinden fanns en gammal tvättstuga, som på inga villkor fick användas på kvällar och nätter. Genom en kort stege och en vindslucka kunde man ta sig upp till en liten metallavsats vid takåsens sluttning. Tak efter tak, röda och svarta som kalenderdagar, rullade ut sig framför de två vännerna i kvällens mjuka blåst.

Nedanförlåg Völundsgatan öde och tyst. De svarta plåttaken täcktes av ett ömt lager viktlös nysnö. Snön föll över buskarna, cyklarna och återvinningsstationerna. I marken syntes hjulspår från ett par tre bilar. Allt kom av sig och upphörde, i begrepp att skingras av nästa vindpust.